

UNA DEMOCRÀCIA MUNDIAL ÉS POSSIBLE GLOBALITZAR LA POLÍTICA PER DEMOCRATITZAR L'ECONOMIA

TOMI COMÍN

Barcelona

El nostre somni d'avui, com a Humanitat, és la construcció d'un pacte social global just: la construcció d'estructures democràtiques de govern mundial.

Els crítics del neoliberalisme en els últims anys han advocat per, almenys, restablir l'equilibri entre mercat i Estat, entre capitalisme i democràcia. No obstant això, atès que el capitalisme s'ha globalitzat, per restablir aquest equilibri és necessari construir estructures i institucions de democràcia també global. És necessari globalitzar la democràcia: construir una democràcia cosmopolita. Aquest ha estat un dels leit-motivs de part dels participants al Fòrum Social Mundial: reclamar el retorn de la política.

No obstant això, quan la globalització neoliberal ha revelat la seva inestabilitat intrínseca en forma de desigualtat econòmica creixent i d'alienació cultural de les civilitzacions no occidentals, el cor del món liberalcapitalista, els EUA, ha fet el salt des del neoliberalisme a l'imperialisme unilateral. La política ha tornat, sí, però amb la cara que menys ens esperàvem: per la via de l'imperialisme, que és pura política, però basada en la superioritat militar. La política té dues cares, i aquesta vegada no ha tornat amb la cara rousseauiana, que és la política de la democràcia, sinó amb l'hobbesiana, que és la política de la por.

Ara, en ple unilateralisme bel·lic, és el moment de projectar aquesta democràcia global que ens fa falta. Perquè el pacte social global estigui en mans de la política i no dels mercats, però de la política democràtica. Hauríem d'imaginar la Humanitat com una implícita assemblea constituent universal, el fi de la qual sigui construir unes institucions que garanteixin a tots els humans, en condicions d'igualtat, els drets que permeten tirar endavant una vida lliure i, a poder ser, feliç. Com hauríem de reformar el sistema de Nacions Unides per avançar cap a una democràcia global?

El filòsof Michael Walzer explica que una democràcia global que respecti el pluralisme social i cultural del món hauria de basar-se en tres potes:

a) una ONU reforçada, més democràtica i amb més autoritat, però que mantingués el seu caràcter d'organització interestatal (i no de super-Estat mundial).

b) els actuals Estats, per comptar en el món, podrien agrupar-se en federacions regionals, a la manera de la

Unió Europea. Només així podem imaginar una geopolítica equilibrada, no polaritzada per l'hegemonia occidental.

c) la societat civil mundial (ONG, moviments, xarxes, centres, partits) ha de continuar exercint el rol d'«ànima» de la democratització mundial. Com ha fet el Fòrum Social Mundial, a la manera d'un «parlament mundial informal», la societat civil global haurà d'impulsar la consciència de l'opinió pública mundial, perquè les institucions són només el «cos» de la democràcia, però la seva «ànima» és la societat civil crítica i activa.

Només basant-se en aquestes dues últimes potes, el regionalisme obert i una societat civil global mobilitzada, serà possible construir una ONU democràtica. Però com hauria de ser aquesta ONU democràtica? Es tracta de recuperar a escala global la lògica dels Estats del benestar (nacionals) i de reestablir la preeminència dels drets socials per sobre dels drets del capital. Aquesta i no una altra és la lògica de la democràcia.

Si mirem aquella part del sistema de l'ONU que s'encarrega dels afers econòmics i socials, trobem dos grups d'institucions: els organismes econòmics i financers (FMI, BM, OMC), i les institucions de tipus social o cultural (OIT, OMS, UNESCO, FAO, etc.). Les primeres tenen poder, però no són democràtiques. Les segones disposen de legitimitat, però manquen de poder polític i capacitat financera. La nostra utopia passa per dotar de legitimitat a les institucions de poder, és a dir, democratitzar l'FMI, el BM i l'OMC, a fi de posar el creixement econòmic global al servei dels països menys desenvolupats i del benestar social de la Humanitat, i per dotar de poder les institucions socials.

1. Què hauria de fer un FMI democràtic? A) Regular la lliure circulació de capitals, per estabilitzar els mercats financers i evitar les crisis sistèmiques, com les que han patit en l'última dècada països com Mèxic o el Sud-est asiàtic; B) eliminar els paradisos fiscals; i C) penalitzar l'especulació financera, amb la "taxa Tobin" o una altra mesura semblant.

2. Què hauria de fer un BM democràtic? Si la seva missió és l'eradicació de la pobresa, hauria de posar les bases d'un sistema de redistribució a nivell global: un

«sistema fiscal internacional». Com és que la Humanitat no és capaç d'articular un sistema de solidaritat financera Nord-Sud capaç de redistribuir un 1% o un 2 % de la riquesa del món per finançar els serveis socials bàsics del Sud, és a dir, per salvar la vida de la gent? El que fa la UE amb els Fons de Cohesió, hauria de fer-se a escala global. Aquests «Fons de Cohesió globals», finançats pels països rics, servirien per finançar les infraestructures i els serveis socials bàsics dels països pobres. De fet, el 0'7% és un embrió, raquític i insuficient, d'aquest sistema fiscal global, i propostes com el canvi del deute per despesa social, o destinar a inversió social la recaptació de la taxa Tobin, responen a aquesta mateixa filosofia.

3. Què hauria de fer una OMC democràtica? Acabar amb un sistema comercial mundial asimètric, que proclama el lliure comerç i només l'aplica al Sud. La hipocresia dels països rics en relació amb el lliure comerç és estrepitosa: «fes el que dic, no el que faig».

4. Aquestes institucions podrien integrar-se o quedar sota el control polític d'un Consell de Seguretat Econòmic i Social (CSES) -ja estava previst en la Carta Fundacional de l'ONU però mai no es creà-, i que seria el contrapès de l'actual Consell de Seguretat Polític i Militar (CSPM). El CSES podria impulsar, a més a més, un Tribunal del Deute, per a la imparcial condonació del deute extern dels països pobres.

Quina comesa haurien de dur a terme les institucions socials i culturals de l'ONU, si disposessin de més poder polític i major capacitat financera? Regular l'economia mundial, quan afecta qüestions sensibles per al desplegament i la justícia de la societat global tals com la salut, l'educació, la cultura, l'alimentació, o el medi ambient.

1. L'OIT hauria de tenir la capacitat per instaurar unes condicions laborals mínimes de compliment obligatori per a qualsevol país i per a qualsevol inversor estranger en el Tercer Món.

2. L'OMS hauria de tenir el dret de regular d'acord amb el dret a la salut l'actual sistema de patents vinculat a la indústria farmacèutica, que avui depèn en exclusiva de l'OMC.

3. S'hauria de crear un Consell de Seguretat Mediambiental encarregat d'impulsar el procés iniciat amb el tractat de Kyoto, per dur a terme una regulació global i cooperativa dels límits ecològics del creixement econòmic mundial

4. La FAO hauria de tenir dret a limitar el lliure comerç sempre que aquest afecti la seguretat alimentària dels països.

5. La UNESCO hauria de protegir la diversitat cultural d'un model de capitalisme global que, alhora que incrementa les desigualtats, suposa una poderosa força d'occidentalització dels països del Tercer Món i de les cultures tradicionals. El fonamentalisme és, d'alguna manera, una reacció defensiva contra aquesta occidentalització. La UNESCO ha de vigilar que el desenvolupament econòmic no homogeneïtzi culturalment el planeta, i que el diàleg entre cultures ens immunitzi del fonamentalisme.

6. Vinculat a la UNESCO, es podria establir un Consell Mundial de les Religions, que fomenti el diàleg interreligiós, mostri les religions com una força al servei de la pau i la justícia social mundials i impedeixi la manipulació política d'aquestes en la lògica del xoc de civilitzacions.

L'altra gran àrea d'institucions de l'ONU que hauria de reformar-se en una clau democràtica són aquelles relatives a la pau i la seguretat mundial, per oferir una alternativa a l'actual ordre imperial nord-americà. Imaginem tres pilars bàsics per a una política mundial més democràtica:

1) la democratització del Consell de Seguretat (CSPM), perquè reflecteixi equitativament el món, i no sols les seves potències militars. Estaria integrat per les federacions regionals i aquells grans països que ja són una regió del planeta per si mateixes: Xina, Índia, Rússia, UE, Mercosur, Unió Africana, Associació del Sud-est Asiàtic, Lliga Àrab i els EUA. Tots haurien de comptar amb dret de veto, que és l'expressió del poder en aquest fòrum, i no només alguns.

2) el reforçament del Tribunal Penal Internacional per avançar des d'una política mundial regulada per les armes a una altra regulada pel dret internacional democràtic. El TPI podria ser la seu d'una «policia mundial» que a poc a poc anés substituint els exèrcits en el manteniment de la pau i la seguretat mundial.

3) les potències militars mundials (la UE, els EUA, Xina, Índia, Rússia) podrien establir una clàusula en les seves constitucions: els seus exèrcits només podran intervenir a l'exterior a petició o amb autorització expressa del CSPM, degudament democratitzat.

Així podria ser un món global democràtic. Es tracta d'una visió utòpica, sens dubte. Filla d'aquest mal costum que ha tingut sempre la Humanitat de somiar un món just. I d'aquest altre costum, també dolent, de lluitar pels seus somnis de justícia. De totes maneres, posats en mals costums, pitjor és la tendència de la història a fer cas a la Humanitat quan ha lluitat pels seus somnis.